

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ	5
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ КРАЄЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ	13
РОЗДІЛ 3. РІЗНОВИДИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ТЕМАТИКИ	29
РОЗДІЛ 4. РІЗНОВИДИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ТЕМАТИКИ	40
РОЗДІЛ 5. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ТЕКСТАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕМАТИКИ	56
РОЗДІЛ 6. РІЗНОВИДИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ	79
РОЗДІЛ 7. ВІЙСЬКОВИЙ ПЕРЕКЛАД	92
РОЗДІЛ VIII. РІЗНОВИДИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ	105
РОЗДІЛ 9. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ ЖАНРОВОЇ СПЕЦИФІКИ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ	124
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	134

ВСТУП

Переклад є мистецтвом і наукою одночасно. Це процес, який вимагає не лише знань мови, але і розуміння специфіки тексту, його жанру, аудиторії та контексту. Кожен текст – це взаємодія між автором, перекладачем, читачем або слухачем, і тому важливо зрозуміти потреби та очікування учасників комунікації.

Даний навчально-методичний посібник підготовлено з метою надати глибше розуміння особливостей перекладу текстів з англійської мови українською та з української англійською з таких найбільш поширених галузей, як краєзнавча, економічна, дипломатична, суспільно-політична, юридична, військова, науково-технічна.

Посібник складається з 9-ти розділів, кожен з яких присвячено перекладу текстів певної галузі. Ми детально розглядаємо специфіку текстового матеріалу і особливості відтворення змісту іншою мовою, надаємо приклади та практичні завдання, які допоможуть закріпити отримані знання.

Вправи, подані в кожному розділі, мають на меті розвивати навички перекладу різногалузевих текстів. Радимо використовувати ці вправи як можливість застосовувати теоретичні знання на практиці та розвивати перекладацьку компетентність.

Навчально-методичний посібник призначений для аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які вивчають перекладознавчі дисципліни, а також може бути в нагоді усім, хто цікавиться перекладом.

Переклад – це завжди захоплююча подорож у світ різноманітних текстів та культур. Сподіваємося, що даний посібник допоможе зробити цю подорож повноцінною і продуктивною!

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ

Переклад – це більше, ніж відтворення слів однієї мови іншою. Це процес інтерпретації змісту, інтенції та структури оригінального тексту засобами іноземної мови. Перекладач повинен враховувати не лише словниковий переклад, але й усі нюанси, що пов'язані із семантикою, стилем, тоном, контекстом і аудиторією.

Еквівалентність – це важливий аспект перекладу, що може бути визначений за кількома категоріями. Еквівалентність за значенням передбачає точне відтворення значення слів і фраз у тексті. Еквівалентність за функцією відображає відповідність функціональних ролей слів та структур у двох мовах. Еквівалентність за структурою означає відповідність граматичної конструкції. Наприклад, у реченні «The cat is on the table», переклад українською «Кіт знаходиться на столі» відтворює еквівалентність.

Лексична та граматична еквівалентність.

Лексична еквівалентність стосується відповідності між словами та виразами у двох мовах. Граматична еквівалентність вказує на відповідність між граматичними структурами, такими як часи, рід, відмінювання тощо. Наприклад, маємо англійське речення: «She is reading a book». Український переклад – «Вона читає книгу». У цьому випадку лексична еквівалентність визначається тим, що кожне слово в англійському реченні має однозначний відповідник українською мовою.

Граматична еквівалентність: граматична структура обох речень також еквівалентна. У обох випадках є суб'єкт (She/Вона),

дієслово (is reading/читає) та об'єкт (a book/книгу). Граматична структура не змінюється при перекладі, що свідчить про граматичну еквівалентність.

Семантична та прагматична еквівалентність.

Семантична еквівалентність передбачає відповідність значенню слів і фраз, а прагматична еквівалентність враховує контекст, інтенцію і призначення тексту в оригіналі та у перекладі. Семантична еквівалентність у перекладі означає точне відтворення значення ідеї чи концепції, вираженої в оригінальному тексті, у цільовій мові. Наведемо приклад семантичної еквівалентності в перекладі з англійської мови українською:

Англійський текст: «Love is a warm feeling that comes from the heart».

Український переклад: «Любов – це тепле почуття, що виникає з серця».

У цьому прикладі семантична еквівалентність визначається тим, що перекладач точно передав смислову ідею оригінального тексту. Обидва речення виражають однакову концепцію про «любов» як тепле почуття, яке походить з серця. Слова та фрази можуть бути різними, але семантичне значення залишається однаковим, що свідчить про семантичну еквівалентність.

Важливу роль у перекладацькій діяльності відіграє *контекст*. Дане поняття передбачає фізичне оточення, дискурсивний, історичний аспект та багато інших факторів, які впливають на розуміння тексту. Перекладач повинен враховувати їх для точного і адекватного перекладу.

Англійський текст: «I saw a bat in the cave».

У цьому реченні слово «bat» має два можливих значення: це може бути кажан або бейсбольна бита. В перекладі на українську мову важливо врахувати контекст, щоб правильно передати значення. Якщо контекст вказує на те, що розповідається про природу, то переклад може бути таким: «Я бачив кажана в печері». Якщо за контекстом мова йде про спорт або ігри, то переклад наступний: «Я бачив бейсбольну биту в печері».

Цей приклад демонструє, як важливо враховувати інформаційне середовище тексту при перекладі, оскільки одне і те ж слово може мати різне значення залежно від ситуації. Перекладач повинен вибрати відповідне значення слова, щоб текст був зрозумілим для читача або слухача.

Перекладач – це майстер, який володіє як мовою джерела, так і мовою цільового тексту. Він відповідає за передачу смислу та інтенції оригіналу, а також за збереження стилю, тону та особливостей авторського тексту.

Мови постійно розвиваються, змінюються і адаптуються під впливом культурних, соціальних і технологічних факторів. Перекладач повинен слідкувати за цими змінами та враховувати їх у своїй роботі. Словник мови постійно розширюється за рахунок нових слів, запозичень з інших мов, термінів, які виникають внаслідок технологічного розвитку тощо. Перекладачеві слід володіти сучасною лексикою і вміти використовувати її у перекладі. Наприклад, слова «селфі» (selfie), «таргетинг» (targeting),

тайм-менеджмент (time management) тощо стали частиною активного лексикону, і перекладачеві не варто їх оминати.

Семантика слів може змінюватися з часом, лексичні одиниці набувають нових або розширених значень. Перекладач повинен бути обережним, щоб правильно передати актуальну семантику слова або фрази. Наприклад, слово «комп'ютер» раніше позначало лише обладнання, але сьогодні значення цього слова також охоплює програмне забезпечення й Інтернет.

Змінюється не лише словниковий запас, але й синтаксичні структури. У різних епохах виникають нові способи побудови речень, а старі моделі стають менш уживаними. Як-от складні конструкції з дієприслівниками, що були популярні в літературній мові минулих століть, менш характерні для сучасної мови.

Еволюціонують і значення, які мають слова та вирази в соціокультурному контексті. Перекладач повинен розуміти цей контекст і враховувати його в перекладі. Наприклад, слово «герой» може мати різні асоціації в різних культурах і епохах, і це важливо мати на увазі під час перекладацької діяльності.

Фразеологізми – це вирази, які мають фіксовані значення і не завжди можуть бути літературно відтворені іншою мовою. Перекладач повинен знати їхні значення та адаптувати їх у перекладі. Наведемо кілька прикладів відтворення англійських фразеологізмів за допомогою українських еквівалентів:

1. It's raining cats and dogs – Ле як з відра.
2. The ball is in your court – Тепер слово за тобою.
3. Once in a blue moon. – Коли рак на горі свисне.

4. Hit the nail on the head. – Не в брову, а в око.

5. Cost an arm and a leg. – Влетіти в копійку.

Фразеологізми можна перекладати описово. У багатьох випадках переклад потребує використання виразів, які мають схоже значення або образність у цільовій мові.

Адекватність та експресивність перекладу.

Адекватність означає відтворення змісту та інтенції оригіналу, тоді як експресивність стосується здатності перекладача передати виразність, стиль і емоції оригінального тексту. Переклад повинен бути не лише точним і адекватним за значенням, але і зберігати виразність та емоційний відтінок оригінального тексту, якщо це важливо для контексту.

Головна мета адекватного перекладу – забезпечити зрозумілість та логічність тексту у цільовій мові. Переклад є адекватним, коли інформація, ідея та повідомлення в оригінальному тексті відображаються в перекладі без втрати сенсу або спотворення. Адекватний переклад – це, в першу чергу, точність та правильність передачі інформації. Наприклад, якщо в оригінальному тексті маємо «сьогодні дощить», а перекладач передає це як «сьогодні сніжить», то це буде некоректним перекладом з точки зору адекватності.

Експресивність у перекладі означає не лише відтворення значення слів, але й емоційні відтінки, стиль, індивідуальність автора та інші нюанси. Експресивність часто передбачає вибір відповідних слів, образів, інтонації та структури речення, які підкреслюють авторський стиль та емоційне забарвлення тексту.